İQTİSADİ ARTIM VƏ İQTİSADİ İSLAHATLAR

ECONOMIC GROWTH AND ECONOMIC REFORMS

Dr. Boris Begović
President of the Center for Liberal-Democratic Studies (CLDS) Professor of Economics at the School of Law, University of Belgrade, Serbia Presentation outline

http://developmentinstitute.org/member/begovic_reform/Desktop%20Flash/index.html

İQTİSADİ ARTIMIN MƏNBƏYİ

- Məhsuldarlıq amillərinin toplanması;
- Ümumi məhsuldarlıq amilinin artımı;
- Artımın qarşılıqlı əlaqəliliyi;
- İqtisadi və siyasi institutlar

Dayanıqlı islahatlar institutların dəyişməsindədir.
Qismən aparılan liberal islahatlar əhəmiyyətsizdir

MƏHSULDARLIQ AMİLLƏRİNİN TOPLANMASI

- ✓ Fiziki kapitalın toplanması, borclanma və ya birbaşa xarici sərmayə yatırımları (investisiyalar);
- ✓ Təhsil sistemi vasitəsilə insan kapitalının və əmək məhsuldarlığının artırılması;

Artım üçün təhsil son dərəcə əhəmiyyətlidir

- ✓ Fərdlər kapital yığımı və sərmayə yatırımları barədə qərar qəbul edirlər;
- ✓ Fərdlərin sərmayə yatırımları barədə qərarlarını institutlar təşviq edir;
- ✓ Müsadirə təhlükəsizliyinin vacibliyi

ÜMUMİ MƏHSULLDARLIĞIN ARTIMI

- ✓ Ekonometrik tədqiqatlar göstərir ki, ümumi məhsuldarlığın yüksəlməsi iqtisadi artımın həlledici amilidir;
- ✓ Texnoloji daxili və xarici mənşəli ola bilər;
- ✓ İnnoveyşenlər (innovasiyalar, yeniliklər) bir başa sahibkarlara bağlıdır. Fərdlər yeniliklərin tətbiqi barədə qərar qəbul etməklə riskə girirlər;
- ✓ Fərdləri təşviq edən institutlar ümumi məhsuldarlığın artımı üçün son dərəcə vacibdir.

ARTIMIN QARŞILIQLI ƏLAQƏLİLİYİ

- ✓ Xarici ticarət əməyin beynəlxalq hissəsi ümumi məhsuldarlığın artımında ön şərtidir;
- ✓ Xarici birbaşa sərmayə yatırımları fiziki kapital, yeni texnolojilər, nou-hau və innoveyşenlər üçün mənbə ola bilər;
- ✓ İnstitutlar fərdləri təşviq etməklə qarşılıqlı faydalı fəaliyyətə cəlb edirlər

İQTİSADİ İSLAHATLAR

İqtisadi islahatların iki aspekti:

- Iqtisadi institutların islahatı (özəl mülkiyyət hüquqlarının müdafiəsi, iqtisadi azadlığın təmin edilməsi, azad bazar münasibətləri və s.);
- İctimai siyasət üzrə islahatlar (liberallaşdırma (qiymət, xarici ticarət və s.) və tənzimləmənin azaldılması (həddindən artıq iqtisadi təziqlərin ləğv edilməsi)

İctimai siyasət sahəsində islahatlar iqtisadi islahatlarla ciddi qarşılıqlı əlaqəlidir. Onlar bir-birini gücləndirməklə yanaşı bir-birindən aralıdırlar

BİRDƏN BAŞ VERƏN ARTIM

- Dayanaqsız olan birdən baş verən artım: birdən gəlirlər bəxş edən tale (təbii sərvətlər, neft və qaz ehtiyatlarının tapılması, enerji qiymətlərində sıçrayışlar və s.);
- Birdən baş verən artım məhsuldarlığın yüksəlməsi texnoloji yeniliklərlə ilə əlaqəsi olmayan ÜDM artmıdır;
- Heç bir institusional dəyişiklik, məhsuldarlıq artımı, innoveyşenlərlə müşahidə olmayan yeni maliyyə axınları

DAYANIQLI İQTİSADİ ARTIM

- Dayanıqlı artım daxili amillərə arxalanan artımdır (innoveyşenlər və daxili iqtisadi əlaqələr, iqtisadi islahatlar və institusional dəyişikliklər/ yeni institutların yaradılması);
- Tarix sübut edir ki, azad bazar iqtisadiyyatı və bazar yönlü ictimai siyasət rifaha doğru yoldur

İQTİSADİ ARTIM VƏ SİYASİ İSLAHATLAR

- ✓ Siyasi institutların islahatları (Konstitusiya məhdudiyyətləri, icra aparatı, demokratik prosedurlar və s.);
- ✓ İqtisadi artım üçün demokratiya vacibdirmi? İqtisadi artıma görə rekordçu ölkələr arasında qeyri-demokratik ölkələr az deyil: Çin, 80-ci illərdə Çili, “Asiya pələngləri”;
- ✓ Bəziləri qeyd edirlər ki, demokratiya kasıblar üçün siyasi təmsilçilik imkanları yaratdığına görə yenidən bölüşdürmə həvəsi yaradır. Lakin qeyri demokratik ölkələrdə yaxşı iqtisadi siyasət dayanıqlı ola bilərmi?

HESABATLILIĞIN YAXŞI İQTİSADİ NƏTİCƏLƏRDƏ ROLU

- ✓ Qərar qəbul edənlərin hesabatlılığı demokratiyanın effektliyinə xidmət edir. Qeyri-demokratik ölkələrdə uğurlu iqtisadi siyasət qeyri-uğurlu siyasətlə əvəz olunması tendensiyası müşahidə olunur. Qərar qəbul edənlər vətəndaşlar qarşısında hesabatlı deyillər;
- ✓ Demokratiya və iqtisadi azadlıq ikitərəfli yoldur.

Uzunmüddətli dayanıqlı inkişaf üçün demokratiya vacib şərtdir, çünki o qərar qəbul edənlərin hesabatlılığını təmin edir